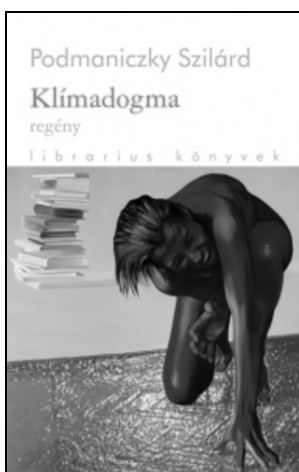

MOLNÁR ZSUZSA

Ökoponyva

PODMANICZKY SZILÁRD: KLÍMADOGMA

Podmaniczky
Művészeti Alapítvány
Budapest, 2013
292 oldal, 2890 Ft

”

Akár a céhmesteri büszkeség, akár a játékoság vezette Podmaniczkyt, az egyik internetes portálnak adott interjújában felfedi az ihletett pillanatot, melyben legújabb regénye megfogant: „Mi az a téma, ami sokakat érdekel, amiről szívesen olvasnál?” – kérdezi az író feleségétől egy balatonboglári séta alkalmával, majd a választ („A globális felmelegedésről.”) követve születik meg új kötetének ötlete és a könyv maga, műfaját, alkategóriáját, címkéjét tekintve egy *ökológiai* regény. Sőt, tovább specifikálандó, a puhafedelű, borítóján egy kínok kínját kiálló vérvörös alakot ábrázoló könyv környezetvédelmi témájú *kaland*regény, melyben gyilkosság, ipari kémkedés, oknyomozó újságírás, felfedezés-eltussolás-leleplezés számai szövődnek fordulatosan.

Az adatok, modellek, diagramok között dolgozó kutatók steril, zárt világában, a gazdasági nagyhatalmat koncentráló rivális vállalatok hadakozásai közepette boldogulni, ’élni és szeretni’ kívánó kisember hétköznapijai, a szerelmi vonal, a bizalom próbája elengedhetetlen eleme a (szépirodalmi) ponyvának.

Nehezen verne gyökeret magyar közegben egy tudományos és gazdasági érdekszférák kibogozhatatlan hálózatát bemutató, meredek összeesküvés-elméletekre hajazó, bűncselekménybe torkolló történet, ezért a szereplők angolszász neveket kapnak ugyan, mégis a milió – legyen az kisváros, benzinkút, biotanya – hangulata sajátosan, de nem barátságosan otthonos, ismerős. Ahogy megismerjük a helyszíneket és kiismerjük a szereplőket, egyre inkább érezzük abszurdnak, hogy ezeket a működéseket egy-egy Larry, Ann, Will és Sandy mutatja be, még akkor is, ha ennél jobban csak akkor idegenkednénk, ha Bélával, Marival és Tamással esnének meg a regény történései.

A sejtetés, megelőlegezés kötelező motívuma a csupán a keretezés eszközével felborított időrenddel valósul meg – működőképesen: a színen megjelenő puska az első oldalakon elsül, a miértekre már a kronológiai rendben szerveződő szöveg ad választ.

Letisztított, felesleges információt nem hordozó párbeszéd, semleges hang, alapvető érzelmentesség és az írásképet tekintve a közvetett és közvetlen szövegek elkülönítésének hiánya mind-mind a központi karakter, Larry hordozta tulajdonságokat erősíti, az ő sívárnak tetsző élete és motiválatlansága uralja a cselekményt. Sem életkora, sem lehetőségei, családi állapota nem releváns. Látjuk visszahúzó gyerekként, pályakezdő kutatóként, karrierjét odadobó benzinkutasként, felfedezésének nyilvánosságra kerüléséért természetlen küzdelmeket el-elindító outsiderként, azonban újra és újra elveszettnek, sodródónak mutatkozik az őt körülvevő bizarr világban. Pedig Larry kívülállása, személyiségéből fakadó kívülmaradása az aprólékosan, szisztematikusan dolgozó megfigyelő számára adhat megfajított. Larry sem szokatlanul viselkedő környezete, sem az életében bekövetkező nagy váltások és változások által nem hagyja befolyásolni magát, nem áll ellen, de áthömpölyög rajta minden külső inger – karrierlehetőségek, szexualitás, életveszélyes akciók – hogy aztán ennek a markáns tulajdonságokkal nem rendelkező embernek az elméje kitermeljen egy, az egész bolygó létére hatást gyakorló vadonatúj teóriát.

Larry maga a kuhni anomália, aki/ami létrejöttével nemhogy megkérdőjelezi, de kész felrobbantani a hegemon tudományos közösséget, azonban erre a következményre rálátása konkrét értelemben nem lehet. Az anomália egyelőre a dogma testén kialakuló sérülés, azon a megkövesedett hitvalláson ütött rés, amely a leállíthatatlan rendszer alapja, ezért mindent el is követnek orvoslására. Ezzel bekövetkeznek az akció-reakció folyamatának olyan kikerülhetetlen fázisai, amelyekben Larry szenvtelenül bár, de kénytelen reagálni, élete azonban a legvegytisztábban hömpölyög tovább, barátokat lel és veszít el, igaz szerelem kerül el, majd találja meg, mégis, ideálisból elviselhetetlenné majd ismét harmonikussá fordul sorsa. Állapota feltűnő átmenetiségének – ahogy az anomália is időben csak behatárolható szakaszban létezik, elvégre valamilyen módon meg kell szűnnie – speciális terek lesznek a szimbólumai, a helyváltogatás, utazás, az általában vett forgalom helyei. A benzinkút, a vasútállomás, a repülőtér hangsúlyos szerepet kapnak abban a monoton lüktetésben, amely Larryt körülveszi, de ugyanúgy jelzőbóják maradnak csak, ahogy nemezise számára a kukoricaföld, az ember által leigázott, beépített környezet még érintetlen terepei.

A globális felmelegedés, a környezetvédelem, a klímakutatás mára (ahogy a regény térben és időben valójában meghatározhatatlan közegében is) a diskurzus teljes fejlődési szakaszán végigvonult. Végignézhajjuk, amint a téma tudományos belügyből először filozófiai megközelítésű, majd egyre inkább nyers gazdasági létkérdéssé, a médiában leegyszerűsített üzenetként továbbadott divatproblémává, végül – a cím irányított utalása is ez – egyfajta teológiai problematikává válik. Ez utóbbi vezet ahhoz, hogy morális, etikai, lelkiismereti kiterjesztést kap az a dilemma, amelynek tárgyát eredetileg csupán fenyegető jelenségként aposztrofálták: fel van-e készülve, inkább készítve az emberiség, a Föld lakossága arra, hogy változtasson életvitelén.

Podmaniczky zsánert teremt könyvével, körbejár egy valaha volt, boldogabb korban még szakmai berkekben szimplán tudományos kérdésként kezelt problémát, hogy határozott útmutatással figyelmeztessen, eljött a gondolkodás és cselekvés ideje.